

ZONDER DE TOP TE BEREIKEN

PAOLO COGNETTI BIJ DE BEZIGE BIJ

De acht bergen
De buitenjongen
Sofia draagt altijd zwart

Paolo Cognetti

Zonder de top te bereiken

Een reis door de Himalaya

Vertaald door
Yond Boeke en Patty Krone

2020
DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Copyright © 2018 Paolo Cognetti
First published in Italy by Giulio Einaudi
editore s.p.a., Torino, 2018
This edition is published in agreement with the author
through MalaTesta Literary Agency and the
co-agent 2 Seas Literary Agency
Copyright vertaling © 2020 Yond Boeke en Patty Krone
Oorspronkelijke titel *Senza mai arrivare in cima*
Oorspronkelijke uitgever Giulio Einaudi
editore s.p.a., Turijn
Omslagontwerp Moker Ontwerp
Foto auteur Stephan Vanfleteren
Vormgeving binnenwerk Perfect Service, Schoonhoven
Druk Bariet Ten Brink, Meppel
ISBN 978 94 031 8180 6
NUR 302

debezigebij.nl

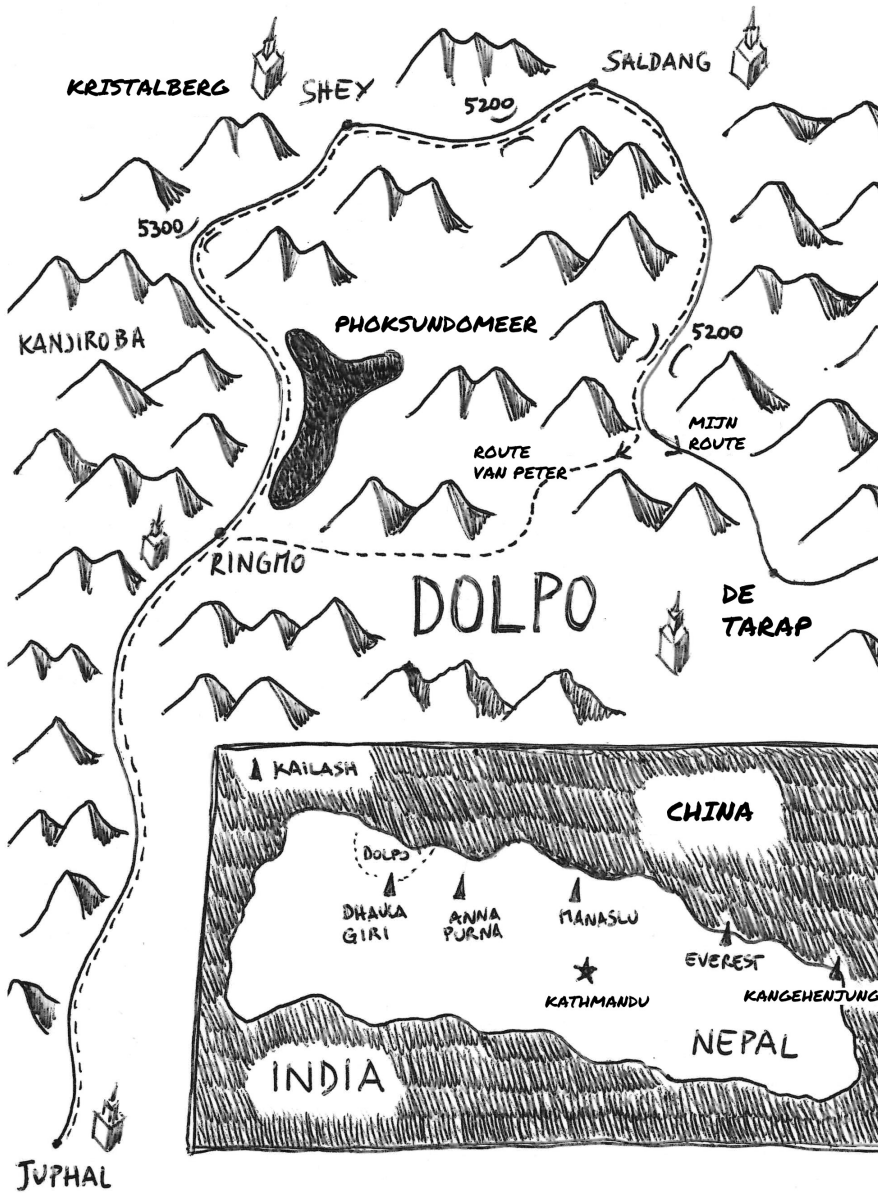
Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het
keurmerk van de Forest Stewardship Council (FSC®) mag dragen.

Bij dit papier is het zeker dat de productie
niet tot bosvernietiging heeft geleid.

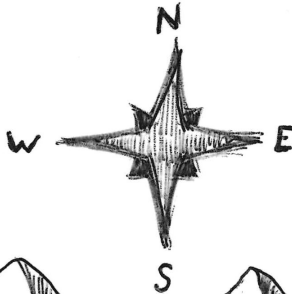
Ik zou liever schilder willen zijn
dan woordkunstenaar,
vanochtend.

In de nevel tekenen zich,
met hun grote bemoste omhelzingen,
de machtige rododendrons af.

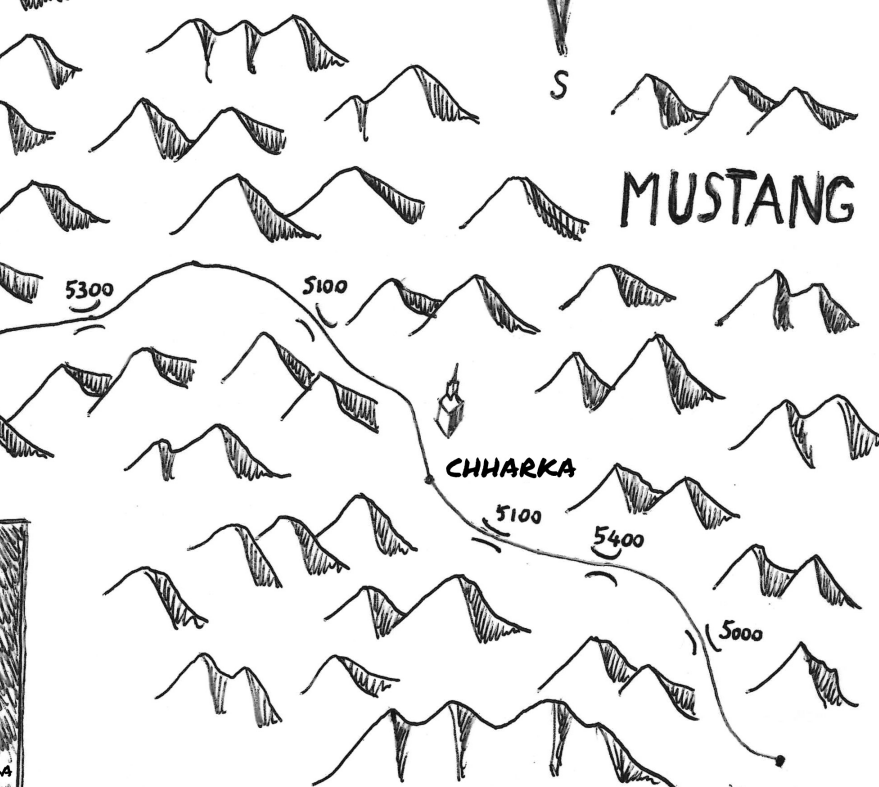
Tiziano Terzani, *Een idee van het lot*

TIBET

MUSTANG

CHHARKA

DHAULAGIRI

KAGBENI

NEPAL

Eind 2017 – tevens het einde van mijn veertigste levensjaar – vertrok ik met een paar vrienden naar de regio Dolpo, een hoogvlakte in het noordwesten van Nepal, waar we ongeveer een maand te voet over meer dan vijfduizend meter hoge passen langs de grens met Tibet zouden trekken. Tibet zelf was onbereikbaar, en niet vanwege grenskwesties: nadat het in 1950 was bezet door het Chinese leger en de Culturele Revolutie er in de jaren zestig en zeventig verschrikkelijk had huisgehouden, was het ten slotte genadeloos gekoloniseerd door het nieuwe kapitalistische China en bestond dat oude rijk van monniken, kooplieden en nomadische herders eenvoudigweg niet meer.

Maar wat wel bestond, althans, dat was me verteld, was een klein Tibet op Nepalees grondgebied, dat op een of andere manier door de geschiedenis was vergeten. Ook op de kaarten van Dolpo ziet het eruit als een anomalie: terwijl het staatkundige Nepal normaal gesproken wordt begrensd door de zuidkant van de Himalaya-keten, trekt het op die

plek de bergen over en dringt door tot in de immense Tibetaanse Hoogvlakte, waar zich een gebied bevindt, helemaal boven de vierduizend meter, waar moessons noch wegen komen: het meest dorre, meest afgelegen en dunst bevolkte gebied van het land. Misschien, zo dacht ik bij mezelf, zou ik daar het Tibet kunnen zien dat niet meer bestaat, dat niemand van ons ooit nog zal kunnen zien: dat was de reis die ik wilde maken in mijn veertigste levensjaar, toepasselijk voor het vieren van het afscheid van dat andere verloren koninkrijk, mijn jeugd.

Dat was niet mijn enige drijfveer. Net zo belangrijk was de karavaan waarvan ik deel zou uitmaken. De Himalaya is geen gebied dat je lichtvaardig betreedt: om honderden kilometers door onbewoonde bergstreken te kunnen afleggen, had je een heuse expeditie nodig, met gidsen, dragers, muildieren, een kampement dat elke avond opgebouwd en elke ochtend weer afgebroken moest worden, en reisgenoten.

Een van de negen mensen die samen met mij vertrokken was Nicola, met wie ik kort tevoren bevriend was geraakt. We waren elkaar tegengekomen, hadden het gevoel dat we op elkaar leken en bevonden ons in de fase waarin er nog van alles aan de ander te ontdekken viel. Maar we geloofden beiden dat je niet werkeloos moet toekijken als vriend-

schappen ontstaan: ze moeten worden onderbouwd en opgebouwd, en ze vergen memorabele ondernemingen om ze toekomst te geven. En dus had ik hem op een lenteavond gebeld, hem Dolpo beschreven en gevraagd: ‘Zullen we er samen heen gaan?’

‘Goed,’ had hij geantwoord. Nu was het herfst en geen van ons tweeën was ervan teruggekomen.

Mijn andere reisgenoot was Remigio, de dierbaarste en lastigste vriend die ik op dat moment in mijn leven had. In de tien jaar van onze vriendschap was het me nooit gelukt hem mee te lokken uit het bergdorp waar hij was geboren en getogen, en waar ik was gaan wonen. Niet dat ik hem daar per se weg wilde hebben, maar ik wilde iets nieuws met hem delen: een plek waar we allebei vreemdelingen zouden zijn, het gevoel van weg te zijn, op ontdekkingsstocht. Ik had hem maandenlang het vuur na aan de schenen gelegd, had elke mogelijke overredingstechniek gebruikt, en het had me niets anders opgeleverd dan twijfels en bedenkingen zijnerzijds. Er was altijd wel een knie die het niet deed, geld dat ontbrak, zelfs de auto die kuren had. Ten slotte arriveerde hij op het vliegveld toen ik me er inmiddels al bij had neergelegd dat ik hem niet meer zou zien verschijnen.

‘Dus je gaat toch mee?’ vroeg ik.

‘Ach ja,’ antwoordde hij schouderophalend.

Ik wist dat je in de bergen altijd alleen loopt, ook als je met iemand samen bent, maar ik was blij mijn eenzaamheid met deze reisgenoten te kunnen delen.

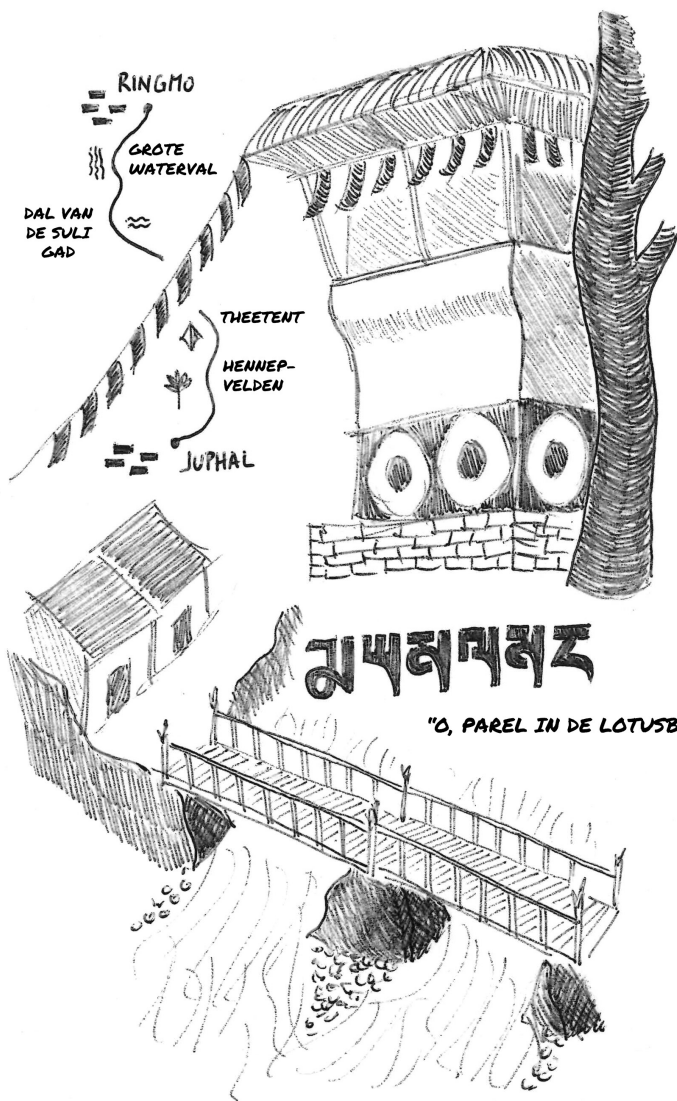
We vertrokken begin oktober, wanneer in de Alpen de eerste sneeuw wordt verwacht, en landden in een warm en stoffig Kathmandu, waar het moessonseizoen net was afgelopen. Sinds mijn laatste bezoek leek de stad nog verder over het brede dal te zijn uitgewaaierd: er waren nog meer opeenstapelingen van buitenwijken, sloppenwijken, woonwijken, zwervhonden, apen, bedelaars, kinderen en graatmagere koeien midden op de weg. Van de hindoeën boeddhistische tempels op het Durbarplein, die door de aardbeving van 2015 zwaar waren beschadigd of helemaal waren ingestort, restten alleen nog puinhopen; de nog overeind staande muren waren gestut met houten palen. Op grote borden stond te lezen dat de Chinese regering zich met de herbouw bezighield. China? Wat deed China op het belangrijkste plein van Nepal?

Ik was van huis vertrokken met koorts, hetgeen de algehele chaos nog verergerde, en toen ik me door een vrouw liet ompraten om poedermelk voor haar kind te kopen, bestalen zij en haar handlanger in de

winkel me van bijna al mijn roepies. Slagers hadden donkerrode ribstukken en bloederige geitenkoppen in de stegen uitgestald, en in de tempeltjes op de straathoeken lieten gelovigen bloemen en fruit achter, die daar vervolgens lagen weg te rotten. In Thamel, de toeristische wijk waar groepen westerlingen rondliepen die binnenkort naar de Everest zouden vertrekken of die op zoek waren naar het Kathmandu van The Beatles, kochten we de laatste spullen voor de expeditie in een van de winkels met tweehands materiaal: windjacks, truien, schappen met hele ladingen bergschoenen, allemaal spul dat de kopers cadeau doen aan hun dragers als ze die op grote hoogte in overhemden met korte mouwen en op teenslippers zien rondlopen, en die de dragers weer doorverkopen zodra ze terug zijn in het dal. Overall stof, handen, bezwete lichamen, claxons, gieten vol rottende troep, en toch was er iets in die stad wat niet ophield me te betoveren.

De beste cafés bevonden zich op dakterrassen, waar je het gevoel had je boven de menselijke misère te verheffen. Als we achter een paar biertjes over de reis praatten, keken we uiteindelijk altijd naar het noorden: vanuit Kathmandu kun je de Himalaya niet zien, alleen de heuvels en de wolken die het dal omsluiten, maar we konden ons het gebergte wel voorstellen, en huiverden. Na een tijdje veranderde,

zoals dat in Nepal gaat, het gevoel dat je je tijd zit te verdoen in het gevoel dat je aan een ander tijdsverloop moet wennen. Pas als je je daaraan overgeeft, bereik je de juiste gemoedstoestand voor de reis. Toen op een ochtend de vergunningen om Dolpo binnen te trekken arriveerden, konden we eindelijk op weg.

गुणवत्त्व

"O, PAREL IN DE LOTUSBLOEM"

Hoofdstuk 1

De rivier langs

Toen ik in het vliegtuigje naar het noorden vóór ons de Himalaya uit het dichte tropische wolkendek zag oprijzen, herinnerde ik me een boekje dat ik toen ik een jaar of negen was van mijn vader had gekregen op een dag dat ik koorts had. Het heette *De mooiste bergen en de beroemdste beklimmingen*. Op de kaft stond de Monte Rosa, voor mij tot dan toe de eerste en enige berg die ik had beklommen. Rot- sen en ijs kende ik dus al, maar alleen uit de zomer; 's winters vervaagden de bergen weer tot een herin- nering. En dus lag ik urenlang met dat grote boek vol kleurenfoto's in bed, in een poging te genezen van mijn griep en mijn heimwee. Ik bekeek het sil- houet van de Everest, van de K2, van de Nanga Par- bat, las over de mannen die ze hadden beklommen, memoriseerde namen en hoogtes met de kenmer- kende vasthoudendheid van kinderen, voor wie vanbuiten leren een magische handeling is die de il- lუსie geeft van bezit. In die tijd droomde ik ervan al-

pinist te worden, ik las Messner en Bonatti alsof het Stevenson en Verne waren, en Tibet en Nepal waren in mijn ogen geheime koninkrijken, schateilanden.

Dertig jaar later kon ik nog steeds het silhouet van de Dhaulagiri herkennen, de meest westelijke van de Nepalese achtduizenders. Het vliegtuigje vloog nu veel lager, scheerde langs zonbeschenen wolkenflarden en liet de berg rechts achter zich. Vóór ons verrezen nog meer donkere toppen, een keten van rond de vijfduizend meter hoogte: zoals we hadden gehoopt, werd het wolkendek door die muur tegengehouden. Daarna zag ik onder de propellers allengs meer berggraten, gapende, van de ochtendzon verstoken kloven en door aardverschuivingen in het regenseizoen ontstane couloirs opdoemen. Ik keek naar Remigio, die tegen het raampje zat geplakt, en meende te weten waar hij naar zocht: een landschap dat hij kon lezen, een handschrift dat hij kende.

Sinds ik in de bergen was gaan wonen, was ik meer geïnteresseerd geraakt in dalen dan in toppen, en meer in bergbewoners dan in alpinisten. Ik was verknocht aan het idee dat alle hooggebergten van de wereld bewoond werden door één enkel volk, maar wist ook dat dat een romantisch verzinsel was: in de Alpen waren we gaandeweg bewoners van de immense Europese megalopolis geworden, of in elk geval van een bosrijke buitenwijk ervan. We woon-

den, werkten, verplaatsten ons, hadden relaties als stedelingen. Bestond hij nog, de bergbewoner? Was er ergens een authentieke berg, vrij van het kolonialisme van de stad, een berg die nog echt bérge was? In die geest was ik een aantal jaren eerder óók al naar Nepal afgereisd. Ik was door de drukst bezochte streken getrokken, om tot de ontdekking te komen dat de verworvenheden van de moderne tijd zelfs de Himalaya hadden bereikt. Wegen, motoren, telefoons, elektriciteit, industriële producten: die verdomde, zo felbegeerde welvaart verdrong een antieke, arme cultuur die tot uitsterven was gedoemd, net als die in de Alpen. Ik moest nóg beter zoeken, nog verder weg.

De piloot, wiens handelingen ik nauwgezet volgde, maakte een flauwe bocht zodat hij in de lengterichting van een in de zon gelegen dal vloog. Hij koerste af op een korte, onverharde landingsbaan halverwege een helling, niet meer dan een honderdtal meters lang, en zette de daling in. Hij raakte de grond, remde krachtig en kwam tot stilstand tussen de huizen van Juphal, waar het lange pad naar het noorden begon: lage stenen hutten, met rondom overal terrasbebouwing – de oogst liep op zijn eind. Ik was nog bezweet van de drukkende tropenochtend, maar toen ik het trapje afliep rook ik meteen de zuivere berglucht. Ik had amper mijn rugzak ge-

pakt of het tweemotorige vliegtuigje was alweer vertrokken.

Sete was zevenenveertig en was een Tamang uit Oost-Nepal. Brede jukbeenderen, smalle ogen, bruine huid. De eerste keer dat hij de draagmand op zijn rug hees, was hij nog maar een kind: na kok en drager in het hooggebergte te zijn geweest en in die functie de Everest, de Makalu, de Cho Oyu, de Dhaulagiri en de Shisha Pangma te hebben beklommen, was hij toen hij wat ouder werd afgedaald naar het dal. Nu werkte hij 's zomers en 's winters in de hutten op de Monte Rosa, en was hij in de herfst gids voor expedities als de onze. Hij sprak Italiaans en lachte vaak. Ik vroeg me af of die vrolijkheid aangeboren was, of een beroepsmatig trucje om rechtstreekse vragen uit de weg te gaan. Al een paar dagen was hij in Jupal bezig de karavaan samen te stellen, die bestond uit hemzelf, zijn broer, vijf jongens die belast zouden zijn met het kampement en de keuken, vijf andere voor de dieren en het vervoer, en vijfentwintig muil dieren beladen met alles wat we in een kleine maand nodig zouden hebben. Met ons tien uit de Alpen erbij waren we, dieren en mensen samen, met z'n zevenenveertigen. Tenten, materiaal, levensmiddelen, kerosine om te koken, voer voor de muil dieren en onze persoonlijke ba-

gagewerden op de pakzadels geladen. Het enige wat we niet meenamen was water: elke avond een beek en een kampeerplek vinden was de taak van Sete, die nog nooit in Dolpo was geweest maar weinig fiducia had in onze kaarten. Hij vroeg liever de weg aan ezeldrijvers en boeren. Het was warm in Juphal en ik probeerde te bedenken wat ik in mijn rugzak moest stoppen en wat ik op het muildier moest laden, en dus vroeg ik hem wanneer ik warme kleding nodig zou hebben.

‘Hogerop,’ zei hij.

‘Hogerop wáár?’

Hij wees achteloos naar een Y-vormige vlek tussen twee dalen op de kaart die ik had uitgevouwen: het grote Phoksundomeer.

‘En hoe lang doen we erover om daar te komen?’

‘Mogelijk een dag of vier.’

‘Mogelijk?’

Ik keek hoe hoog het meer lag, 3600 meter. Op 2500 meter hoogte, waar we nu waren, groeide mais. Toen we vanuit Juphal naar het dal liepen, kwamen we door rijstvelden, met gerst en gierst bebouwde terrassen en weelderige moestuinen. De huizen hadden platte lemen daken waarop hooi en pepers lagen te drogen. Een groot deel van het dorpsleven leek zich daarboven af te spelen, en er kwamen uitsluitend vrouwen aan te pas: de jonge vrouwen

dorsten de gerst met lange stokken, de oude zeefden hem in de wind, waardoor het kaf eraf werd geblazen; beneden waste een meisje in een stenen kuip haar haar met wasmiddel. Tussen de moestuinen vol langwerpige gele pompoenen, vreemde erwten met stekelige peulen en zelfs trossen tomaatjes zorgde alleen de himalayaceder, een Afrikaans uitzierende conifeer, voor enige schaduw op die verder boomloze helling.

Ik keek om me heen en dacht aan de door struikgewas overwoekerde terrassen, de ingestorte stapelmuurtjes, de door het bos opgeslokte irrigatiekanalen die ik gewend was tegen te komen in de Alpen, aan de tijd dat onze bergen net zo goed werden bijgehouden als deze en aan de tijd dat ook deze verlaten zouden worden. Was dat een weg die ik daar beneden zag? Ja, langs de rivier liep een onverharde weg, en net op het moment dat we die bereikten, kwam er een vrachtautootje voorbij; een paar jaar eerder was er daar, zo vertelden ze ons, niet meer dan een ezelpad geweest.

Toen ik dat hoorde, keken Remigio en ik elkaar even aan. Hij was geboren in een dorp dat tot aan de jaren zeventig uitsluitend te voet bereikbaar was geweest; daarna was er een weg gekomen en had hij gezien hoe het dorp in de loop van zijn leven totaal ontvolkt raakte. Op een keer zei hij tegen me: als er

een weg komt, lijkt het altijd of die wordt aangelegd om iets te brengen, maar dan komen ze erachter dat hij is aangelegd om iets te hálen. Hij keek naar twee werklieden die met schep en pikhouweel bezig waren de rijweg te repareren. Ik denk dat hij een tafereel uit zijn kindertijd terugzag.

De karavaan veroorzaakte stofwolken en de koele rivier onder ons begon er steeds aanlokkelijker uit te zien: toen Sete had bepaald waar we ons kamp zouden opslaan, was ik de eerste die mijn schoenen uittrok en mijn voeten in het woelige water van de Bheri Khola stak. Het was metaalgrijs, troebel gletsjerwater.

‘Waar komt dit water vandaan?’ vroeg ik.

‘Van de berg.’

‘Welke berg? De Dhaulagiri?’

‘Mogelijk.’

Sete zei ‘mogelijk’ in plaats van ‘zou kunnen’ en daardoor kregen zijn antwoorden een vreemde orakelachtige lading. Waar dat water ook vandaan mocht komen, ik had de kaarten bestudeerd en wist waar het naartoe ging: de Karnali, een rivier die ontspringt in Tibet en zich na zevenhonderd kilometer in de Ganges stort. Zo gezeten op een steen, tussen vliegjes en varens, zei ik bij mezelf dat ik mijn voeten baadde in het water van een heilige rivier.

‘Jij bent er toch op geweest?’